

Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що на сучасному етапі функціонування Європейського Союзу держави-члени ЄС зберігають значні суверенні повноваження у сфері попередження і боротьби зі злочинністю. Разом із тим на рівні ЄС поступово формується законодавча база у цьому напрямку. Нині вона запроваджує лише мінімальні кримінально-правові та кримінально-процесуальні стандарти, обов'язкові для держав-членів та зосереджена на визначенні правових рамок у боротьбі з тяжкими злочинами, що впливають на дві або більше держав-членів (тероризм, торгівля людьми, нелегальна міграція, відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму, торгівля наркотиками тощо). Однак з посиленням інтеграційних процесів можна прогнозувати збільшення кількості нормативних актів ЄС у цій сфері та, відповідно, звуження національної законотворчої компетенції.

УДК 343.915

**ЧОРНОЗУБ Лариса
ТАРАН Зінаїда**

ОСНОВОПОЛОЖНІ АСПЕКТИ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Відповідно до Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. На даному етапі розбудови українського суспільства невід'ємною складовою його розвитку є саме реалізація державної політики щодо захисту дитинства. Подолання злочинності загалом та злочинності неповнолітніх постає однією з найбільш актуальних проблем сучасності. Слід зазначити, що на сьогоднішній день майже кожен п'ятий підліток, який скоїв правопорушення та ігнорує приписи законів, вчиняє протиправні діяння заради отримання прибутку, утвердження у суспільстві, вирішення конфліктних ситуацій тощо. Неповнолітніми злочинцями, стають діти як із нормальних, матеріально благополучних, повних родин, так і з неблагополучних родин.

Питання щодо аналізу, сутності, подолання та профілактики злочинності неповнолітніх досліджують багато як вітчизняних, так і закордонних вчених, а саме: Г. А. Аванесов, Ю. В. Александров, П. П. Андрушко, Ю. М. Антонян, М. І. Бажанов, Л. Д. Гаухман, А. А. Герцензон, В. В. Голіна, І. М. Даньшин, Є. С. Демчіхіна, О. М. Джужа, С. О. Єфремов, О. М. Книш, В. М. Кудрявцев, Л. В. Левицька, М. М. Рудик, А. В. Савченко, Л. В. Сердюк, В. І. Сімонов та інші науковці.

У 1991 році, ратифікувавши Конвенцію ООН про права дитини та проголосувавши за Всесвітню декларацію про забезпечення виживання,

захисту і розвитку дітей, держава Україна приєдналась та взяла на себе міжнародні зобов'язання щодо здійснення міжнародних стандартів прав дитини і відповідно до даного нормативного акту, держава повинна забезпечити добробут, здоров'я, охорону, освіту, житло для кожної дитини без дискримінації та забезпечити захист від насильства та експлуатації.

Розглядаючи нормативно-правове забезпечення подолання злочинності неповнолітніх в Україні, слід зазначити такі нормативні акти як: по-перше, Конституція України, відповідно до якої проголошено та закріплено у статтях 51 та 52 захист сім'ї та права дітей [1]; по-друге, Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 року, де визначено та закріплено як загальнонаціональний пріоритет саме забезпечення прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та всебічний розвиток [2]; по-третє, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», який було прийнято 15 листопада 2001 року і проголошено та закріплено організаційні та правові основи попередження насильства в сім'ї, що постає як один із перших кроків держави щодо захисту неповнолітніх від насильницьких посягань [3]; по-четверте, Національна програма «Діти України» від 18 січня 1996 року в якій важливим завданням соціально орієнтованої держави є виконання, передбачених міжнародними актами, зобов'язань з питань захисту та розвитку дітей тощо[4; 5, с. 3].

Аналізуючи питання насильницької злочинності неповнолітніх, слід визначити, що передбачає собою насильницька дія загалом. Під насиллям розуміють незаконне використання сили, тобто примусовий, проти волі іншої особи вплив на неї; насильницький вплив на особу полягає у будь-якому примусі її до дій, які суперечать її бажанням [6, с. 134]. Таким чином, насильницькій дії притаманні такі властивості як: протиправність, порушення прав особи на правомірну поведінку шляхом застосування примусу, руйнування основ правосвідомості особи, ігнорування основних гуманістичних цінностей права.

На думку вченої Є. С. Демчihinі, злочинність неповнолітніх усе частіше відрізняється особливою жорстокістю і зухвалістю. Це значною мірою зумовлюється й загальною соціальною ситуацією в країні, коли зростає дефіцит духовності, ефіри засобів масової інформації переповнені сценами жорстокості, несправедливості та ігнорування соціальних норм, а Інтернет замінив бібліотеки не завжди корисною інформацією [7, с. 87–88].

Основними факторами (чинниками) насильницьких злочинів неповнолітніх є: слабка матеріальна база більшої частини українських родин; наявність правового нігілізму у державі; підвищення рівня захворюваності дітей; ігнорування батьками необхідності фізичного, психічного, інтелектуального, морального виховання дитини; поширення негатив-

них соціальних фонових явищ, а саме: алкоголізм, наркоманія, проституція, суїцид, бездоглядність, безпритульність; низький рівень правової освіти як батьків, так і дітей.

Відповідно до Кримінального кодексу України, у випадку вчинення кримінально-протиправних діянь, особа підлягає кримінальній відповідальності. За загальним правилом кримінальна відповідальність настає з 16 років. У ч. 2 ст. 22 Кримінального кодексу України наведено вичерпний перелік злочинів, коли особа підлягає кримінальній відповідальності з 14 років. Якщо особою, яка не досягла віку кримінальної відповідальності (малолітнім до 14 років) було вчинено суспільно-небезпечне, протиправне, винне, каране діяння, до неї можуть бути застосовані такі примусові заходи виховного характеру, що передбачені ч. 2 ст. 105 Кримінального кодексу України, а саме: застереження; обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання; направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років. Кримінальна активність неповнолітніх, які не досягли віку притягнення до кримінальної відповідальності, має тенденцію до збільшення і здатна справляти відчутний вплив на оперативну обстановку загалом [9, с. 68].

На думку американських фахівців, кримінальна активність підлітків в сучасному світі зростає незалежно від матеріального добробуту населення, а причиною вважають акселерацію нових поколінь, суцільне захоплення Інтернетом, де немає цензури [10, с. 29].

Отже, узагальнюючи вищезазначене, можемо зробити висновок, що насильницька злочинність являє собою кримінально-противні, суспільно-небезпечні дії або бездіяльність, що посягають на життя, здоров'я, недоторканість особи та вчиняються шляхом застосування до особи фізичного або психічного насильства. Таким чином, проблема насильницької злочинності неповнолітніх є і залишається досить вагомим та актуальним на даному етапі розбудови соціальної, демократичної та правової держави України. Тому, з метою подолання та профілактики насильницької злочинності неповнолітніх необхідним є: реальна реалізація нормативних гарантій охорони неповнолітніх шляхом утвердження та матеріального забезпечення політичних програм щодо захисту дітей; підвищення матеріального забезпечення родин; усунення негативних аспектів батьківського виховання неповнолітніх; вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом; виховання гуманності та терпимості у громадян; отримання освіти; безкоштовне поширення літератури та можливість безкоштовно відвідувати місця самоосвіти та розвитку.

Література:

1. Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року на п'ятій сесії Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 11. – Ст. 143.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 30. – Ст. 142.
3. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 листопада 2001 року № 2789-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
4. Про Національну програму «Діти України»: указ Президента України від 18 січня 1996 року N 63/96 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/63/96>.
5. Левицька Л. В. Запобігання насильницьким злочинам щодо неповнолітніх в Україні: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.08 / Л. В. Левицька. – К., 2003. – 24 с.
6. Демчіхіна Є. С. Кримінально-правова характеристика групової некорисливої насильницької злочинності неповнолітніх / Є. С. Демчіхіна // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 4. – С. 133–140.
7. Демчіхіна Є. С. Кримінологічний аналіз чинників групової некорисливої насильницької злочинності неповнолітніх / Є. С. Демчіхіна // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2011. – № 6. – С. 86–90.
8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
9. Рудик М. М. Запобігання утворенню неповнолітніми злочинних угруповань, що вчиняють корисливо-насильницькі злочини / М. М. Рудик // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2015. – № 1. – С. 64–72.
10. Савченко А. В. Покарання по-американськи / А. В. Савченко // Міліція України. – 2003. – № 4. – С. 29–30.

УДК 343.982

КІЯН Тетяна

ПРО ДЕЯКІ ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ, ГРУПОФІКАЦІЇ ТА ДІАГНОСТИКИ

Професійна діяльність криміналістів спрямована на надання допомоги правоохоронним органам в розкритті, розслідуванні та попередженні злочинів.

На основі використання досягнень природничих, технічних і суспільних наук розробляються новітні техніко-криміналістичні засоби і методи виявлення, фіксації, збирання, зберігання та дослідження слідів та інших речових доказів – джерел доказової інформації.

Серед окремих методів криміналістики одне з перших місць належить методам криміналістичної ідентифікації, встановлення групової належності (групофікації) та діагностики, які мають найбільш розроблені теоретичні основи і велику практичну значущість. Ці методи відіграють важливу роль у встановленні обставин вчинення злочину і особи, яка його вчинила.